

2016. – 428 s.

19. Semenog O. M. Pedagogichna majsternist` uchy`telya-slovesny`ka v doslidny`cz`ky`x refleksiyax Nily` Voloshy`noyi / Olena My`kolayivna Semenog // Teoriya i metody`ka navchannya ukrayins`koyi literatury` : aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x pracz` / Nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – K. : Pedagogichna dumka, 2015. – S. 209–216.

20. Teoriya i metody`ka navchannya ukrayins`koyi literatury` : aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x pracz` / Nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – K. : Pedagogichna dumka, 2015. – 380 s.

21. Ukrayins`ka literatura: 5–9 klasy`. Programa dlya zagal`noosvitnix navchal`ny`x zakladiv / Ukladachi R. V. Movchan, K. V. Taranik–Tkachuk, M. P. Bondar, O. M. Ivasyuk ta in. / [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.htm>. – Data zvernennya: 10.05.2018.

22. Shulyar V. I. Naukova shkola profesora Nily` Voloshy`noyi yak kul`turologichno-osvitnij prostir (naukovo-publicy`sty`chny`j dy`pty`x) / Vasy`l` Ivanovy`ch Shulyar // Ukrayins`ka literatura v zagal`noosvitnij shkoli. – 2010. – № 1. – S. 2–5.

23. Yacenko T. O. Estety`chna spryamovanist` shkil`nogo kursu ukrayins`koyi literatury` / Tamila Oleksiyivna Yacenko // Teoriya i metody`ka navchannya ukrayins`koyi literatury` : aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x pracz` / Nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – K. : Pedagogichna dumka, 2015. – S. 117–123.

Отримано редакцією 28.05.2018 р.

УДК: 37. 013 : 001 : 37 (477) (092)

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-112-118

Марина Володимирівна Бачинська,
аспірантка кафедри педагогіки
та управління навчальним закладом
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
e-mail: bmv-maricha37@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВИХ РОЗРОБОК НІЛИ ВОЛОШИНОЇ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему розвитку компетентісно орієнтованої освіти в Новій українській школі. Визначено актуальність компетентісного формування особистості фахівця в умовах сьогодення. Висвітлено погляди відомої вченої й методиста Ніли Волошиної щодо важливості формування компетентісно спрямованої особистості фахівця. Розкрито педагогічне бачення Ніли Йосипівни Волошиної відносно провідних шляхів забезпечення ефективного навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах у контексті компетентісного підходу. Зазначено погляди вченої щодо важливості формування компетентного педагога-словесника та учнів шкіл. Досліджено педагогічний потенціал наукових розробок Н. Волошиної щодо творчого формування особистості в контексті компетентісно спрямованої освіти.

Ключові слова: Ніла Волошина, компетентність, навчальні заклади, освіта, педагог-словесник, творчий розвиток, учні.

Постановка проблеми. Перед вітчизняною освітньою системою на сучасному етапі стоїть завдання сформувати громадянина, спроможного до гнучкої зміни способів і форм життєдіяльності. А формування ключових компетентностей, що відповідають основним видам діяльності громадянина, стає актуальним завданням навчально-виховного процесу [1, с. 41]. В освітній практиці поняття компетентності як цілі освіти стало в останні роки одним із центральних понять. Включення до завдань вищої освіти формування компетентностей майбутнього вчителя та учнів, пов'язане зі змінами методів, способів, форм, технологій навчальної діяльності – основними складовими модернізації освіти взагалі [2, с. 1]. Адже, як наголошується в наукових матеріалах [1], виникає потреба в необхідності змін функцій навчального процесу в освітніх закладах різних рівнів. Вони традиційно були зорієнтовані на отримання, у кращому випадку творче засвоєння суми знань тими, хто навчається. Поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою постає завдання навчити навчатися, виробити потребу в навчанні впродовж життя. Актуалізується ще одна функція навчального процесу – навчити людину компетентно використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності – професійній, громадсько-політичній, побутовій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вдосконалення системи освіти шляхом

упровадження компетентісно орієнтованого підходу активно обговорюється у педагогічній науці. Розв'язання окресленої проблеми започатковане у працях І. Гулай, Дж. Равена, А. Андреєва, І. Зимньої, А. Хуторського, Г. Селевка, О. Пометун, Р. Пастушенка, О. Овчарук та інших вітчизняних і закордонних дидактів [1, с. 41–42]. Педагогіку особистості створювали вчені Е. Бондаревська, І. Зязюн, В. Ільїн, Н. Миропольська, В. Серіков, Г. Шевченко; особистісний підхід в освіті та вихованні розробляли І. Бех, Н. Волошина, В. Давидов, В. Ільїн, С. Максименко, І. Якиманська, Н. Гусак та інші [2, с. 1]. У науковій праці І. Гулай [1, с. 41–42] зазначається, що поняття «компетенція» та «компетентність» для української педагогіки є відносно новими, тому різні їх тлумачення. І в професійній педагогіці немає універсального способу розуміння компетентісного підходу і шляхів його впровадження в освітню діяльність. Тому ця проблема є предметом подальших перспективних дискусій і досліджень.

Цінним виявляється педагогічний внесок ученої-методиста Н. Волошиної щодо формування змісту освіти в контексті компетентісного підходу. Звертаємо увагу на те, що вчена вважала школу тією установою, яка покликана підготувати такого компетентного спеціаліста, який би вніс «свіжий струмінь» у реформу освіти взагалі та у підвищення літературної освіти зокрема [3, с. 33].

Тому в основу **формулювання мети статті** поставили висвітлення науково-педагогічних проглядів Н. Волошиної щодо ефективних шляхів формування компетентісно орієнтованих вчителів-словесників та учнів.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що в поглядах Ніли Волошиної процес підготовки компетентісно орієнтованого фахівця є процесом організованим, комплексним, цілеспрямованим. Учена зауважувала, що навчальний заклад має підготувати такого педагога, який би досконало володів усіма «секретами» учительської майстерності. Підготовка вчителя у вищій школі має бути пронизана думкою, що й після тримання диплома він зобов'язаний щодня наполегливо працювати над поглибленням і розширенням своїх компетентностей. Це ще й важливо тому, що «з такого часу перед педагогом-словесником розкривається те духовне багатство, яке в силу різних історико-політичних ситуацій було неможливим раніше в Україні впродовж багатьох десятиліть» [2, с. 33]. Факультети підготовки вчителів-літераторів, зокрема філологічні факультети, зобов'язані озброювати студента, майбутнього фахівця «технологією» праці вчителя-словесника. При цьому слід відкидати стереотипні уявлення про «легкість» філологічної освіти й прищеплювати студентів думку, що здобування літературної й мовної освіти є дуже тонким й водночас трудомістким процесом. Мається на увазі не лише обов'язкове прочитання сотень великих за обсягом, часто складних за змістом творів, а й проникнення в їх художню структуру. Учитель покликаний стати на рівень мислення письменника. Адже у школі йому слід так про той чи інший твір розповідати, ніби він сам його написав. А щоб піднятися на такий рівень, необхідно опанувати секрети художньої творчості, принципи всебічного її аналізу. Саме тому вчена із колегами виділяє, що й надалі *одним із головних завдань учителів залишається підвищення наукового і методичного рівня викладання літератури*. Потрібно глибше вивчати зміст нових програм, їх вимоги до знань, умінь і навичок учнів, більше проводити невеликих за обсягом творчих робіт (відповіді на запитання, враження від прочитаного), які допомагають формувати вміння висловлювати власні судження про твір, художню манеру письменника, літературне явище. Необхідно глибше продумати структуру уроку, раціонально розподіляти час, звертати особливу увагу на засвоєння нових знань та вироблення практичних умінь і навичок, а також на своєчасний запис і пояснення домашнього завдання. У процесі підготовки до уроку вчителі мають чітко визначити, які відомості з навчального матеріалу, що вивчатиметься в класі, програма виділяє як основні (рубрика «Учні повинні знати»), і домагатися їх міцного засвоєння школярами. На всіх уроках треба в учнів *виробляти вміння працювати* з підручником і довідковою літературою. Окрім того вчена зазначала, що важливо під час курсової перепідготовки вчителів піднести науковий рівень лекцій про роботу за вдосконаленими програмами з літератури, а на курсах *підвищення кваліфікації керівників шкіл приділити більше уваги науково-методичному аналізу уроків літератури, питанню практичної допомоги словесникам*. А творчий підхід учителів літератури до своєї праці сприятиме поліпшенню навчально-виховного процесу на уроках літератури [2, с. 8].

З метою усунення проблем у системі педагогічної освіти, самоосвіти та підвищення кваліфікації вчителів, задля того щоб, учитель уміло зміг доносити до свідомості шкільної молоді красу і мистецтво слова, розвивав особистісний потенціал учнів та виробляв свої власні вміння бути компетентним організатором, мудрим консультантом та надійним помічником в усіх видах діяльності школярів, вчена уклала комплексний науково-методичний посібник *«Наукові основи методики літератури»* [4, с. 6–11], наповнений методично грамотними та практично перевіреними ефективними вказівками та рекомендаціями вчителям літератури.

Зазначимо, що в контексті компетентісного підходу значущими є погляди Ніли Волошиної щодо формування особистої компетентності учнів. Так, за словами дослідниці С. Паламар, Ніла Волошина в

контексті компетентнісно орієнтованої літературної освіти чимало уваги приділяла виразному читанню як основному і найважливішому методу вивчення літератури. Наслідуючи кращі науково-методичні традиції своїх попередників, вчена Н. Волошина разом із колегіумом розмірковувала над сутністю пізнавальної діяльності учнів, співвідносила її з усіма методами вивчення літератури. Даючи поради вчителю-словеснику, Н. Волошина зазначала, що організувати роботу над текстом потрібно так, щоб учні не лише «пізнали мистецьку майстерність автора», відкрили художню обумовленість поетичних висловів, але й пережили естетичну насолоду від твору, могли сформулювати власне оцінне ставлення до нього [5, с. 80]. Під час аналізу образних засобів особливо ефективними видами роботи, на думку Н. Й. Волошиної, є спостереження над текстом, переказ (близький до тексту), ілюстрування, усне мовлення. Аналіз мови твору в тісному взаємозв'язку зі змістом і образами, через які письменник висловлює свої ідеї, за переконанням Н. Волошиної, допоможе учням усвідомити, що художні засоби – не зовнішня прикраса, а вони зумовлюються змістом самого твору, служать для змалювання картини життя, людських характерів, виявляють ставлення письменника до зображуваного [4; 5, с. 81]. Серед найбільш дієвих форм роботи із зображувально-виражальними засобами твору методист Н. Волошина називає стилістичний експеримент (добір слів, пропущених у тексті, з урахуванням ідейного навантаження, яке несе вибраний епізод твору, та порівняння «реконструйованого тексту» з оригіналом, пояснення ідейно-художнього навантаження образних засобів у контексті) [5, с. 81]. Отже, сама важливість *застосування різних прийомів розуміння і осмислення тексту дає позитивний результат для формування компетентної особистості*. Така робота веде до усвідомленого засвоєння знань, впливає на розвиток спостережливості і дослідницького вміння, стимулює чуттєве пізнання, поглиблює і концентрує його, сприяє абстрагованому поняттєвому мисленню [5, с. 85].

Підкреслимо, що Н. Волошина, розвиваючи ідею збагачення і спрямування змісту шкільного курсу літературної освіти, у своїх наукових працях неодноразово наголошувала, що реформування освіти вимагає по-новому ставитися до навчання. Серед новітніх підходів, на основі аналізу наукових досліджень виокремлювала такі завдання: «учнів потрібно навчити самостійно здобувати знання, щоб потім вони зуміли адаптуватися в соціумі й самостійно та творчо працювати» [6, с. 2]. Нині це одне з важливих завдань навчально-виховного процесу в умовах компетентнісного підходу [7, с. 106]. Крім того, вчитель має «організувати творчу діяльність учнів на уроках літератури та під час самостійної роботи. Завдяки цим навичкам, переконує вчена-методист, учень має змогу самостійно керувати своєю пізнавальною діяльністю [6, с. 3]. Вивчення літератури в школі має не лише освітню, а й виховну мету. Літературна освіта повинна служити вихованню особистості, національно свідомої, духовно багатой, зорієнтованої на творчу діяльність, щоб «знайти себе в суспільстві, себе у людстві, себе у Всесвіті» [6, с. 2; 7, с. 109].

Безперечно, актуальними умовам сьогодення є погляди Н. Волошиної щодо формування професійної творчості вчителя. Професор Ольга Куцевол у праці «Гене́за проблеми методичної творчості вчителя української літератури в науковій спадщині професора Ніли Волошиної» [8, с. 198] зазначала, що ця проблематика у контексті досліджень Н. Волошиної посідає одне з чільних місць. Концептуально значущим є міркування, що «творити прекрасне в мистецтві зможуть не всі, але створювати красу в процесі виробничої діяльності, щоденного спілкування можуть і повинні всі» [там само]. Учений-методист усвідомлювала потребу розбудови такої школи в незалежній українській державі, де одним із векторів буде спрямованість на посилення творчого компонента в професійній діяльності вчителя. Вона розуміла, що обличчя молодшої української генерації залежить від того, наскільки творчо працюватимуть педагоги, у якій мірі вони будуть мотивовані на розвиток творчого потенціалу своїх вихованців. Методист наголошувала, що залучати до творчої діяльності потрібно не лише обдарованих, а всіх дітей. Вагому роль у розвитку креативних здібностей учнів, на думку Н. Волошиної, відіграє виразне читання. Методист виділяє актуальні для цього прийоми естетичної паузи, усного малювання, емоційного занурення, ейдетичної пам'яті. У ході розгляду твору Н. Волошина радить приділяти пильнішу увагу формуванню в читачів креативно-естетичної чутливості до художнього слова, роботі з художньою деталлю [8, с. 201–203]. Професор Н. Волошина виокремлювала методичну творчість учителя літератури як вищу сходинку його професійної діяльності, а також її необхідну умову, пов'язуючи це з творчим характером методичної науки та вагомою роллю вчителя-практика в її розвитку. Дослідниця переконливо мотивувала на взаємозв'язок між традиційним і творчим компонентами у роботі вчителя-словесника; виокремила сутнісні якості творчого педагога (розвинена естетична чутливість, високий рівень асоціативного мислення, відчуття краси художнього слова). У науковій спадщині Н. Волошиної простежується перманентна увага до методичного забезпечення формування творчої особистості учня-читача засобами художнього слова [8, с. 208].

Відносно формування творчої компетенції учнів зауважимо, що Н. Волошина в питанні формування творчого потенціалу особистості учнів урокам з літератури надавала надзвичайно важливу роль. Вона зазначала, що література вчить думати, розв'язувати проблеми, дискутувати і докопуватися до істини. Тому

в провідні завдання, поставлені перед учителями-словесниками, методист вкладала не лише виховання свідомого громадянина України, людини мудрої і далекоглядної, а також і формування творчої особистості («людини-творця») [9, с. 4–6]. До факторів, які активно впливають на процес розвитку творчості, педагог відносила індивідуальні здібності, інтелектуальні можливості, нахили та інтереси учнів, саме тому педагогам необхідно їх вчасно розпізнавати і розвивати. А забезпечити здібним учням відповідний рівень знань в умовах загальноосвітньої школи допоможе створення профільних класів (наприклад, гуманітарних класів для учнів з високим рівнем літературних знань). Саме в таких класах у рамках чинних програм ставиться мета поступово поглиблювати навчання не за рахунок розширення змісту навчального матеріалу, а шляхом створення умов засвоєння його учнями на складнішому поняттєвому рівні (Н. Й. Волошина «Якість освіти і перспективні педагогічні технології», 2006 р.) [10]. Як зазначалося вище, Н. Волошина значний потенціал для виховання почуттів творчої особистості надавала творам художньої літератури. Учена вважала що саме художні твори впливають на учнів своїм образним змістом і неминуче породжують співпереживання, пробуджують найрізноманітніші емоції. Вивчення художньої літератури також передбачає формування читацьких якостей учнів, а також формує творчу уяву, вміння осмислювати створені письменником характери, уміння викладати усно й письмово свої думки.

Як відомо, одним із чинників впливу на ефективність процесу розвитку творчих здібностей учнів є забезпечення особистісно-орієнтованого навчання. А одним із чинників особистісно-орієнтованого навчання і виховання є педагогічна технологія «створення ситуації успіху», коли учень визначає результат своєї діяльності як успіх. При цьому вчитель повинен знати психологію дитини, її вікові особливості. Він має організувати роботу так, щоб дитина повірила у свої сили, щоб вона прагнула до здорової конкурентоспроможності, а це є підґрунтям досягнення успіху [9, с. 4–6]. У праці вченої «Якість освіти і перспективні педагогічні технології» [10] відзначено, що вагомим фактором впливу на забезпечення розвитку творчого мислення особистості учнів є попереднє проектування педагогічних технологій та розроблення оптимальних дидактичних умов у навчально-виховній діяльності. Проектування процесу навчання має бути зорієнтоване на учнів, спрямоване на засвоєння знань у процесі активної творчої діяльності. І будь-яка технологія має передбачати послідовність і взаємозв'язок таких етапів: 1. Визначення основної мети і чіткої системи цілей, що формулюються через передбачуваний результат; 2. Конструювання, проектування навчального циклу, який передбачає діагностику рівнів умінь учнів, поділ навчального матеріалу на окремі навчальні змістові одиниці, визначення бажаних результатів, визначення рівня підготовленості учнів до сприйняття означеної теми, обґрунтування та вибір методів, форм та засобів навчання, проектування критеріїв оцінювання результатів. 3. Аналіз результатів навчальної діяльності учнів. 4. Повторення за цією ж схемою без змін, можна з певною корекцією, на іншому матеріалі. Це ще раз підтверджує, що проблематика формування творчого потенціалу особистості в науково-педагогічних поглядах Н. Волошиної є однією із провідних у питанні всестороннього виховання. Учена надавала цьому питанню пріоритетну роль. Вагоме місце в плані виховання творчості учнів вчена надавала гуманітарним дисциплінам, зокрема предметам літературного циклу. Тому виносила це питання на одне із пріоритетних питань у галузі методики літератури. Задля ефективного впливу на розвиток творчих якостей вчена рекомендувала створювати профільні класи, вчити педагогів забезпечувати особистісно-зорієнтоване навчання, виробляти навички творчо розпізнавати й розвивати нахили й інтереси учнів, проектувати процес навчання й виховання, створюючи педагогічні технології. Крім того, важливим засобом впливу на розвиток творчих можливостей учнів вчена вважала мистецтво, зокрема мистецтво художнього слова. Вчена запевняла, що в перспективі вчитель літератури має розвивати здібності кожної дитини. І ставши дорослою, вона знайде свою улюблену працю. На погляд ученої, прищеплення любові до художнього читання – це той фундамент, на якому зростає допитливість, зацікавленість ідеями, новими технологіями, прагнення бути на рівні часу, уміння самостійно вчитися далі, оволодівати новими знаннями та використовувати їх у повсякденному житті, тобто все те, що впливатиме на розвиток творчих здібностей та творчої поведінки учнівської молоді [10, с. 2–3].

Висновки (з перспективами подальших розвідок з напрямку). На основі вище викладеного матеріалу можна стверджувати, що компетентнісний підхід у формуванні майбутніх фахівців та вчителів-словесників є важливим завданням на сучасному етапі розвитку освітнього процесу. За переконаннями методиста Н. Волошиної, результативність навчального процесу в умовах Нової української школи залежить насамперед від компетентності вчителя, від його професійної підготовки та особистісних якостей. Тому вчена надавала вагому роль належній університетській підготовці вчителів, а також післядипломній перепідготовці, самоосвіті, підвищенню рівня кваліфікації. Методист зауважувала, що компетентність педагога буде визначатися як глибиною оволодіння теорії предмета, так і постійним збагаченням передовою практикою, науковістю освоєння специфіки шкільного предмета, усвідомленням закономірності поєднання у ньому думки і чуття, мистецтва і науки, а також теорії та практики. Важливим напрямом наукових

розробок вченої є підходи до формування самостійності, самоорганізованості, творчої спрямованості учнів у контексті завдань компетентнісно орієнтованої освіти. Тому подальше дослідження науково-педагогічних поглядів Ніли Волошиної щодо обґрунтування змісту та механізмів формування компетентностей різних освітніх рівнів є перспективними напрямками наших подальших розвідок.

Список використаних джерел та літератури

1. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти / О. І. Гулай // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2009. – Вип. 2. – С. 41–51. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2009_2_7. – Дата звернення: 26.05.2018).
2. Гусак Н. В. Компетентнісно орієнтований підхід до професійної підготовки майбутнього вчителя / Н. В. Гусак. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/159/84/>. – Дата звернення: 26.05.2018).
3. Волошина Н. Концепція літературної освіти. Дивослово / Н. Волошина, Є. Пасічник, Н. Скрипченко, П. Хропко. – Київ, 1994. – № 4. – С. 26–34.
4. Наукові основи методики літератури : навчально-методичний посібник / за редакцією доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Волошиної Н. Й. Київ, 2002. – 344 с.
5. Паламар С. Формування літературної компетентності в учнів під час роботи над художнім твором / С. Паламар // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми : збірник наукових праць / наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. М. – Київ, 2015. – С. 79–85.
6. Волошина Н. Й. Про зміни в навчальних програмах і технологія вивчення літератури. Українська література в загальноосвітній школі / Н. Й. Волошина. – 2001. – № 4. – С. 2–4.
7. Логвіненко Н. Особливості формування змісту шкільного курсу літературної освіти в наукових працях Ніли Йосипівни Волошиної / Н. Логвіненко // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми : збірник наукових праць / наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. М. – К., 2015. – С. 103–109.
8. Куцевол О. Генеза проблеми методичної творчості вчителя української літератури в науковій спадщині професора Ніли Волошиної / О. Куцевол // Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми : збірник наукових праць / наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. М. – К., 2015. – С. 198–208.
9. Волошина Н. Й. Прагнемо виховати людину-творця / Н. Й. Волошина // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 4. – С. 4–6.
10. Волошина Н. Й. Якість освіти і перспективні педагогічні технології / Н. Й. Волошина // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 9. – С. 2–3.

Марина Владимировна Бачинская,
аспірантка кафедри педагогіки
и управления учебным заведением
Каменец-Подольского национального
университета имени Ивана Огиенко,
e-mail: bmv-maricha37@ukr.net

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ НАУЧНЫХ РАЗРАБОТОК НИЛЫ ВОЛОШИНОЙ В КОНТЕКСТЕ КОМПЕТЕНТНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрена проблема развития компетентностно ориентированного образования в Новой украинской школе. Определена актуальность компетентностного формирования личности специалиста в современных условиях. Описаны взгляды ученого-методиста Н. Волошиной на важность формирования компетентностно направленной личности специалиста. Раскрыто педагогическое видение ученой относительно основных путей обеспечения эффективного учебно-воспитательного процесса в общеобразовательных школах в контексте компетентностного подхода. Рассмотрены взгляды ученой относительно важности формирования компетентного педагога-литератора и учеников школ. Исследован педагогический потенциал научных разработок Н. Волошиной по творческому формированию личности в контексте компетентностно направленного образования.

Ключевые слова: Нила Волошина, компетентность, учебные заведения, образование, педагог-словесник, творческое развитие, ученики.

Maryna Bachynska,
post-graduate of the chair of pedagogy
and management of an educational institution
Kamyanets-Podilsky Ivan Ohienko
National University,
e-mail: bmv-maricha37@ukr.net

THE PEDAGOGICAL POTENTIAL OF SCIENTIFIC DEVELOPMENTS BY NILA VOLOSHYNA IN THE CONTEXT OF COMPETENCE-ORIENTED EDUCATION

The article focuses on proving the importance of Nila Voloshyna pedagogical activities in competence-oriented education.

Introduction. *The task of national educational system at the present stage is to form a citizen capable to a flexible change of ways and forms of life. And the formation of key competencies that correspond to the main activities of a citizen becomes an urgent task of the educational process. Along with the mastering of basic knowledge, modern education faces the challenge of teaching and learning, developing the need for lifelong learning. And also an important problem of modern education is the need to teach a person competently use the knowledge gained in his practical activities, professional, socio-political, and everyday life.*

Purpose. *To describe N. Voloshyna's scientific and pedagogical views on effective ways of competence-oriented literature teachers and students forming.*

Methods. *There were used such methods as search and bibliographic methods, as well as theoretical methods of analysis, synthesis, induction, deduction, comparison, generalization and systematization of the elaborated scientific-methodical and pedagogical material.*

Results. *The problem of competence-oriented education development in a new Ukrainian school is considered in the article. The relevance of the competent personality forming of a specialist in the present conditions is determined. It is highlighted the views of the scientist-methodologist N. Voloshyna on the importance of forming a competent-oriented personality of a specialist. The pedagogical vision of the scientist concerning the leading ways of providing effective educational in secondary schools in the context of the competent approach was revealed. They outlined the views of the scholar on the importance of forming a competent teacher and schoolchildren. It is investigated the pedagogical potential of N. Voloshyna's scientific development concerning the creative personality forming in the context of competence-oriented education.*

Originality. *The scientific novelty of the obtained results is that the pedagogical potential of scientific researches of Nila Voloshyna in the context of competence-oriented education was first investigated. Her views on the competence approach in the formation of experienced, self-organized, creatively-directed future specialists, teachers-speakers and students are outlined.*

Conclusion. *A competent approach of future specialists and language teachers forming is an important task at the present stage of the modern educational process development. According to the convinced methodologist N. Voloshyna, the effectiveness of the educational process in the conditions of the New Ukrainian school depends primarily on the teacher's competence, on his professional training and personal qualities. Therefore, the scientist gave a significant role to the proper university education of teachers, as well as postgraduate retraining, self-education, and raising the level of qualification. The methodologist noted that the competence of the teacher would be defined as the depth of mastery of the theory of the subject, and the constant enrichment of advanced practice, the scientific development of the specifics of the school subject, the awareness of the laws of the combination of thought in it, art and science, as well as theory and practice. An important direction of scientific development of the scientist is the approaches to the formation of autonomy, the organization, the creative orientation of students in the context of the tasks of competence-oriented education. Therefore, further research of scientific and pedagogical views of Nila Voloshyna concerning the substantiation of the content and mechanisms of competences formation at different levels is a promising direction for our further research.*

Key words: *Nila Voloshyna, competence, educational institutions, education, literature teacher, creative development, pupils.*

Referenses

1. Gulaj O. I. Kompetentnisny`j pidxid yak osnova novoyi parady`gmy` osvity` / O. I. Gulaj // Visny`k Nacional`noyi akademiyi Derzhavnoyi pry`kordonnoyi sluzhby` Ukrainy`. – 2009. – Vy`p. 2. – S. 41–51. Rezhy`m dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2009_2_7. – Data zvernennya: 26.05.2018).
2. Gusak N. V. Kompetentnisno oriyentovany`j pidxid do profesijnoyi pidgotovky` majbutn`ogo vchy`telya / N. V. Gusak. – Rezhy`m dostupu: <http://vuzlib.com/content/view/159/84/>. – Data zvernennya: 26.05.2018).
3. Voloshy`na N. Koncepciya literaturnoyi osvity`. Dy`voslovo / N. Voloshy`na, Ye. Pasichny`k, N. Skry`pchenko, P. Xropko. – Ky`yiv, 1994. – № 4. – S. 26–34.
4. Naukovi osnovy` metody`ky` literatury` : navchal`no-metody`chny`j posibny`k / za redakciyeyu doktora pedagogichny`x nauk, profesora, chlena-korespondenta APN Ukrainy` Voloshy`noyi N. J. Ky`yiv, 2002. – 344 s.
5. Palamar S. Formuvannya literaturnoyi kompetentnosti v uchniv pid chas roboty` nad xudozhnim tvorom / S. Palamar // Teoriya i metody`ka navchannya ukraiyins`koyi literatury`: aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x prac` / nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – Ky`yiv, 2015. – S. 79–85.
6. Voloshy`na N. J. Pro zminy` v navchal`ny`x programax i texnologiya vy`vchennya literatury`. Ukraiyins`ka literatura v zagal`noosvitnij shkoli / N. J. Voloshy`na. – 2001. – № 4. – S. 2–4.

7. Logvinenko N. Osobly`vosti formuvannya zmistu shkil`nogo kursu literaturnoyi osvity` v naukovy`x pracyax Nily` Josy`pivny` Voloshy`noyi / N. Logvinenko // Teoriya i metody`ka navchannya ukrayins`koyi literaturnoyi osvity`: aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x prac` / nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – K., 2015. – S. 103–109.

8. Kucevol O. G`enezha problemy` metody`chnoyi tvorchosti vchy`telya ukrayins`koyi literaturnoyi osvity` v naukovij spadshhy`ni profesora Nily` Voloshy`noyi / O. Kucevol // Teoriya i metody`ka navchannya ukrayins`koyi literaturnoyi osvity`: aktual`ni problemy` : zbirny`k naukovy`x prac` / nauk. red. i uporyad. Logvinenko N. M. – K., 2015. – S. 198–208.

9. Voloshy`na N. J. Pragnemo vy`xovaty` lyudy`nu-tvorecy` / N. J. Voloshy`na // Ukrayins`ka literatura v zagal`noosvitnij shkoli. – 2007. – № 4. – S. 4–6.

10. Voloshy`na N. J. Yakist` osvity` i perspekty`vni pedagogichni texnologiyi / N. J. Voloshy`na // Ukrayins`ka literatura v zagal`noosvitnij shkoli. – 2006. – № 9. – S. 2–3.

Отримано редакцією 31.05.2018 р.

УДК 378.147.34

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-118-127

Наталія Русланівна Грицак,

докторант кафедри методики викладання
світової літератури Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
e-mail: grycak78@ukr.net

МЕТОДИКА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ЖАНРУ НОВЕЛИ (НА ПРИКЛАДІ НОВЕЛ О. ГЕНРІ «ДАРИ ВОЛХВІВ» І ГІ ДЕ МОПАССАНА «КОШТОВНОСТІ»)

У статті розглянуто на прикладі практичного заняття з порівняльного вивчення новел О. Генрі і Гі де Мопассана методику вивчення жанрової специфіки художнього твору в компаративному аспекті. Запропонована схема компаративного аналізу жанру новели. Продемонстровано, що методика компаративного аналізу жанру в різних національних літературах орієнтована на чітку поетапну алгоритмізовану послідовність навчальних дій студентів. Доведено, що О. Генрі і Гі де Мопассан створили нові національні моделі жанру новели в американській і французькій літературах. Принципові типологічні відмінності обумовлені належністю авторів до різних національних літературних традицій.

Ключові слова: компаративний аналіз, жанр, новела, вища школа, практичне заняття.

Постановка проблеми. Сучасна система вищої педагогічної освіти України перебуває на стадії кардинальних й фундаментальних реформ, головна мета яких – підготувати високоосвіченого та високопрофесійного вчителя, який буде прагнути до фахового зростання, володіти інноваційними педагогічними технологіями і втілювати нові ідеї. Ця нова генерація спеціалістів повинна, по-перше, зберегти національні освітні традиції, по-друге, сприяти формуванню нової української гуманітарної еліти, по-третє, виховувати засобами художнього українського та світового письменства молодих патріотів України. Концептуальні положення, спрямовані на підвищення професійного рівня майбутніх фахівців, окреслені у Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту», (2017); Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), Концепції Нової української школи (2016) та ін.

Безперечно, результативне вирішення освітніх завдань залежить від якості професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника, що, у свою чергу, актуалізує потребу зміни вектора методичної підготовки. Влучним і важливим є зауваження Л. В. Мацевко-Бекерської, що «ефективність фахової підготовки зумовлюється як бажанням педагога трансформувати власні знання та вміння в особистісний досвід учня або студента, так і вмінням практично зреалізувати відпрацьовану систему форм, засобів та прийомів оптимальної організації навчально-пізнавальної діяльності» [5, с. 441].

За цих умов ключового значення набувають уміння та навички кваліфікованого літературознавчого компаративного аналізу художніх текстів у культурному контексті. Поділяємо думку професора Б. Б. Шалагінова про те, що «завдання вчителя має двобічний характер і полягає в тому, щоб, по-перше, навчити учня використовувати базові принципи аналізу, а по-друге, створити при вивченні літератури ситуацію історичного діалогу між епохою автора та епохою нового читача. Адже якщо учневі запропонують просто засвоїти базові принципи, то звідки візьметься «якісне прирощення» знання, тобто звідки візьметься саме сучасне мислення?» [10, с. 33]. Опанування компаративного аналізу художньої літератури, на нашу думку, дозволяє студентам виявляти й усвідомлювати правила, закономірності, моделі розвитку